

3. Кругликов Г.И. Кәсіби білім беру шеберінің әдістемелік жұмысы: орт.кәсіби білім беру меке.студенттеріне арналған оқу құралы/ Г.И.Кругликов - 4- басылым - М.:Баспа орталығы «Академия», 2016. -160 б.

УДК.347

ЖАЛПЫ БІЛІМ БЕРЕТІН МЕКТЕПТЕ «КӨРКЕМ ЕҢБЕК САБАҒЫНДА КРИТЕРИАЛДЫ БАҒАЛАУ ТЕХНОЛОГИЯСЫН ҚОЛДАНУ»

Сейтмағанбетова Г. Б.

Ө.Сұлтанғазин атындағы Қостанай мемлекеттік педагогикалық университеті.
Қостанай

Ғылым жетекшісі:Жусупова Д. Ж.

Ө.Сұлтанғазин атындағы Қостанай мемлекеттік педагогикалық университеті.
Қостанай.

Аннотация. Бұл мақалада жалпы білім беретін мектепте «Көркем еңбек» сабағында критериалды бағалау технологиясын қолдану әдістері көрсетілген

Түйінді сөздер: критериалды бағалау, бейнелеу өнері, оқу бағдарламасы, спиралды оқу, көркем еңбек.

Annotation. This article shows how to use the technology of criteria-based assessment in the lesson "Artistic labor" in secondary school

Keywords: criteria-based assessment, fine arts, curriculum, spiral reading, art work

Аннотация. В данной статье показано, как использовать технологию критериальной оценки на уроке «Художественный труд» в общеобразовательной школе.

Ключевые слова: критериальная оценка, изобразительное искусство, учебная программа, спиральное чтение, художественное произведение.

Дүние жүзіндегі елдердің орта білім беру жүйелері «XXI ғасырда сәттілікке жету үшін балалар нені үйренулері керек?» Деген сұрақ қояды. және «оларды үйретудің ең тиімді әдісі қандай?» Бұл мәселелер білім беру бағдарламасымен және оны жүзеге асыру барысында оқытудың тиісті әдіснамасымен тығыз байланысты.

Қазақстан қазірдің өзінде жаһандық сын-қатерлерге сәйкес орта білім беру жүйесін дамыту үстінде. Қазақстан Республикасының жалпы орта білім берудің мемлекеттік стандартында тұжырымдалған білім берудің негізгі құндылықтары мен мақсаттары мектеп бітірушілердің жалпы білім деңгейін көтеруге, жаңашылдық пен көшбасшылықты жүзеге асыру үшін қажетті дағдыларды дамытуға, халықаралық тәжірибені ескере отырып, мектеп білімінің призмасы арқылы ұлттық бірегейлікті дамытуға бағытталған. Жаңартылған білім беру бағдарламасын және критериалды бағалау жүйесін енгізу - алға қойылған мақсаттардың бірі.

Жаңартылған оқу бағдарламасының ерекшелігі

«Көркем еңбек» интеграцияланған пәнін енгізу,

«Бейнелеу өнері» және «Технология» сияқты пәндерді біріктіреді. Ол кеңістікті және көрнекі бейнелерді, қиял мен байқауды қамтамасыз ететін әр түрлі шығармашылық іс-әрекеттегі көркем және технологиялық білім, білік дағдыларын қалыптастыруға бағытталған.

Көркем шығармада оқыту идеяларды, ойлар мен сезімдерді жеткізетін ерекше бастапқы көрнекі тілдің дамуына ықпал етеді. Көркемсурет мұғалімі осы философияны өнерді оқытудың барлық процесінде бөлісіп, жүзеге асыруы міндетті. Сонымен қатар, бейнелеу өнерін оқыту - бұл оқушылардың дағдыларын, білімі мен түсінігін дамыту мен оқу процесінде оқушылардың жеке шығармашылығын ынталандыру арасындағы тепе-теңдік. Шешуші фактор - бұл пәнді оқытудың және көрнекі бағалау құралдарының көмегімен бағалау.

Эйзнердің (1972) пікірі бойынша: «Білім берудегі өнердің басты құндылығы - бұл адамның тәжірибесі мен әлемді түсінуге қосқан ерекше үлесі. Бейнелеу өнері адам санасының басқа формаларға әсер етпейтін аспектісіне қатысты: визуалды форманы эстетикалық сараптау». Бейнелеу өнері - бұл, ең алдымен, көрнекі әдіс, визуалды формамен айналысады және осылайша «көркем тіл» түсінігін дамытады. Оқушылар бұл не екенін және оны қалай пайдалану керектігін біліп, әр түрлі көркемдік процестер мен

жауаптар арқылы әр түрлі көрнекі элементтер туралы білімдерін дамыта алады.

Бейнелеу өнерін оқытудағы ең жақсы тәжірибе студенттердің суретшілер сияқты ойлауына және әрекет етуіне байланысты көркемөнерге үйрету іштей болатынын мойындайды. Модельдеу және көрсету маңызды, бірақ мұғалім шығармашылық шешімдерді ұсыну мен бір ғана дұрыс жауап іздемейтінін түсінетін студенттер арасындағы тепе-теңдікті сақтауы керек.

Мұғалімдер үшін сыныптан тыс уақытта оқушылардың қызығушылығын, идеялары мен оқиғаларын бағалау және жеткізу өте маңызды. Бұл мектепте берілген тақырып оқушылардың бұрыннан білетіндерін көрсетуі керек дегенді білдірмейді. Оқушылардың бейнелеу өнері туралы түсініктерін кеңейтуге және өнердің, қолөнердің және дизайнның әртүрлі түрлерінің өзара байланысын көруге көмектесетін ең жақсы оқыту болады. «Көркем шығарма» пәнін оқытудағы тиімді саралау әрқайсысының мүдделерін ескеріп, соған сәйкес іске асыруды білдіреді.

Бейнелеу өнерінің тиімді және рухтандыратын мұғалімі болу оңай емес. Тиімді саралау және оқушыларға жұмыс деңгейінің әр түрлі деңгейлерін дамытуға көмектесетін стратегияларды ұсыну - бұл оқытудағы шеберліктің барлық деңгейлері, оны модельдеу және дамыту қажет.

Мұғалімдер студенттердің жұмысына технология мен идея тұрғысынан әсер ететін және әртүрлі мәдениеттер, орындар мен уақыт кезеңдері туралы білімі мен түсінігін кеңейтетін суретшілердің, қолөнершілер мен дизайнерлердің жұмыстарын зерттеу арқылы оқу ортасын жасайды. Бұл оларға субъективті пікірдің көркемдік түсінік сияқты құнды екенін түсінуге көмектеседі.

Сыныпта әр түрлі ынталандыруларға жауап ретінде оқушының белсенділігінің әр түрлі көркем көріністері бар, көрнекі және ынталандыратын оқу ортасы болуы керек. Бұл өнер туралы сөйлесуді, сұрақтар қоюды және басқа пікірлерді тыңдауды қамтиды; өзінің жеке туындыларына және басқалардың өнер туындыларына сын көзімен қарау. Бейнелеу өнері туралы барлық осы идеялар тренинг аясында тұжырымдалуы және талқылануы керек, сонда мұғалімдер бейнелеу өнері мен технология сабағында академиялық үлгерімді жақсартудың тиімді дағдылары мен практикалық стратегиялары бар екеніне сенімді.

Прентис (2003) «өнерді оқытудағы ең бастысы өмірлік тәжірибе. Түсіну оқиғаларды құру және қайта құру процесі арқылы жасалады және қайта жасалады» (37-бет). Тәжірибелік белсенді оқу ортасы студенттерді білім мен түсінікті өзгерту және таным мен тұжырымдамалық білімді дамыту үшін қиялын пайдалануға шақырады. Кей мен Стиллеман студенттердің «білгісі келетінін, ашқысы келетін, білгісі келетін,

ынталандыратын және жетілдіргісі келетінін, қашан, қалай және неге болатынын көргісі келетінін» түсіндіреді.

Бастауыш мектепте спиральды оқу бағдарламасы оқушылардың кең дағдыларын дамытуға және бастауыш сыныптың оқу жоспарынан күтілетін нәтижеге қалай жетуге болатындығы туралы үлкен сенімділік, бақылау және білім алуға көмектеседі. Шынында да, сурет салу және люкинг сияқты дағдыларды дамыту өте маңызды және әу бастан-ақ оқытудың орталық бөлігін құрауы керек. Табысқа жетудің сыры - студенттерді тәжірибе жасауға және сынақтар мен қателіктер арқылы өз шеберліктерін жетілдіруге ынталандыру, нәтиже алу үшін бірнеше тәжірибе, соның ішінде графика, кескіндеме, коллаж және модельдеу. Сонымен қатар студенттердің қызығушылықтары мен дағдыларын анықтауы өте маңызды.

Барлық жастағы студенттерді ынталандыру керек, және бұл тұрғыда мұғалімнің ынтасы өте маңызды. Олар өздерінің кәсіби идеяларымен еркін тәжірибе жасайды, бірте-бірте өз идеяларын неғұрлым айқын және құрылыммен жаңартады және дамытады, не істегендерін және не үшін екенін дәлелдейді.

Өнер студенттердің жеке тәжірибесіне сүйене отырып, оқыту тәсілдері арқылы көркем тілдің дамуына ықпал ете алады. Бұл студенттердің бейнелеу өнерінің көркем тілі туралы білімі мен түсінігін дамытуға көмектеседі.

Көркем тіл - бейнелеу өнерінің мазмұнын зерделеудің және «Көркем шығарма» пәні мазмұнының тұжырымдамаларымен жұмыс жасау қабілетін жетілдірудің негізгі құралы.

Жаңартылған Бағдарлама шеңберіндегі оқу процесі 1984 жылы Дэвид Колб әзірлеген эмпирикалық теорияда ұсынылған Колб оқыту циклі негізінде жүзеге асырылады.

Жаңартылған орта білім беру оқу бағдарламасы студенттерге оқытылатын келесі құндылықтар мен дағдыларды анықтайды:

Пән бойынша білім, білік және құзыреттілік деңгейін анықтайтын оқу бағдарламалары оқу процесінде жоғарыда көрсетілген құндылықтар мен дағдыларды ескере отырып жүзеге асырылады. «Көркем шығарма» пәнінің оқу жоспарында барлық құндылықтар мен дағдылар көркемдік білім мен дағдылармен біріктірілген. «Көркем шығарма» пәнінің оқу жоспары орта білімнің спиральды оқу бағдарламасы негізінде жасалған.

«Көркем шығарма» пәні бойынша оқыту студенттердің көркемдік тәжірибесін тікелей қолдану арқылы жүзеге асырылады, онда оқытудың басымдылығы үрдіске де, нәтижеге де бағытталған. Барлық сынып оқушыларын әртістер тұрғысынан ойлауға - идеялар мен материалдарды шығармашылық тұрғыдан зерттеуге, өнер, музыка, қозғалыс және сөйлеу негізінде оқуға шақырады. Эксперимент және шындықты сыни дамыту арқылы іске асырылатын жеке өзін-өзі көрсетуге және шығармашылыққа баса назар аударылады.

Сыни тұрғыдан ойлауға сүйене отырып, студенттер өздерінің пікірлері мен дәлелдерін қалыптастыратын, әртүрлі тәсілдермен жаңа идеялардың дамуына және алмасуына алып келетін өзіндік және басқа адамдардың өнер туындыларын құруға қатыса алады. Оқушыларға әр түрлі мәдениетті, уақытты және географиялық нысандарды зерттеу тұрғысында өнер саласындағы жеке тәжірибелерін кеңейтуге және өнермен жеке байланыстар орнатуға шақыру керек.

Жоғары сапалы білім беру жүйесін талдау оқу бағдарламасындағы «үйлесімділік» білім беру стандарттарын жақсарту үшін өте маңызды екенін көрсетеді (Шмидт пен Прават, 2006). Білім беру бағдарламалары тұрғысынан «үйлесімділік» оқу жоспарының орындалуына әсер ететін және оқу процесін жақсарту үшін бірлесіп пайдаланылатын барлық компоненттерді білдіреді (Oates, 2010). Басқаша айтқанда, оқу

бағдарламаларының мазмұны, оқыту әдістері және бағалау тәсілдері өзара келісілуі керек (Роах және басқалар, 2008).

Мұғалімдер оқыту әдістемесінің оқу бағдарламасын тиімді жүзеге асыруына ықпал ететінін және бағалау оқушылардың жетістіктерін ақпараттандыруға және қолдауға көмектесетінін қамтамасыз етуі керек. Бұл мұғалімдер үшін тиімді оқытудың үш негізгі компонентінің маңыздылығын көрсетеді: оқу жоспары, оқыту әдістері және бағалау.

Оқу бағдарламасы - бұл пәннің құрылымдық сипаттамасы, оның білім беру бағдарламасы үшін маңызы, сонымен қатар оны сыныпта оқушыларға жеткізудің педагогикалық тәсілдері көрсетілген құжат. Бұл құжатта әр сыныпқа арналған білім беру бағдарламасының мазмұны бар, бірақ тақырыптар, мазмұндар мен дағдыларды көрсетудің реті жоқ. Мұның орнына оқу жоспары бағыттарды, оқу мақсаттарын және бір немесе бірнеше сыныптағы үлгерімді анықтайды.

Оқу жоспарына кіреді:

- білім беру бағдарламасындағы тақырыптың міндеттерін, мақсаттары мен маңыздылығын бекіту;

- білім беру бағдарламасында қалыптасқан білім, түсінік, дағды, қарым-қатынас және құндылықтар туралы ақпарат;

- білім беру бағдарламасын оқытудағы педагогикалық тәсілдер;

- цифрлық технологиялар салаларын зерттеу;

- бағалау әдістеріне қысқаша шолу;

- бағдарламаның мазмұны, құрылымы және үлгерімі.

1-8 сыныптарға арналған «Көркем шығарма» пәні бойынша оқу мақсаттары оқу жоспарында (білім беру бағдарламасының негізгі құжаты) көрсетілген. Ұстаздар студенттерге ұсынылған оқу бағдарламасында оқу мақсаттарына жетуге көмектесетін оқытудың тиісті әдіснамасын қолданады. Оқу үрдісімен интеграцияланған критериалды бағалау оқу мақсатына жетуде оқушының үлгерімінің бағытын анықтайтын қосымша әдістерді қолдануды қарастырады.

Оқыту мақсаттары академиялық тілді оқыту процесін жоспарлау мен басқаруда қолданылатын «Көркем шығарма» пәнін оқытуда маңызды құрал болып табылады. Дәл және қысқа тілдік жаттығулар оқушыларға олардан не күтілетінін түсінуге мүмкіндік береді. Сонымен қатар, тілдік тапсырмалар мұғалімдер мен студенттерге оқу уәжін жасауға, анықтауға және қолдауға көмектеседі. «Көркем шығарма» пәні мен академиялық көркем тілді оқытудың мазмұнына сәйкес келетін бағытты ұстанатын мұғалімдер студенттерге сол элементтерді жасауға және екі элементті де жақсы басқаруға көмектеседі.

Тілдік бағдарлау диалог, түсіндіру, талқылау және негіздеу арқылы оқу процесін дамытудың кілті болып табылады.

Осыған байланысты өнер шығармашылығы мұғалімдері бірқатар стратегияларды қамтуы керек, соның ішінде:

- академиялық тілді анықтау және назар аудару (мысалы, «Көркем шығарма» пәнінен оқу мақсатына жету үшін түйінді сөздер мен тіркестер қажет);

- студенттерге пән мазмұнын ұғымдарымен жұмыс жасау үшін қажетті тілді қамтамасыз ету (мысалы, топта жұмыс істеу, сұрақтар қою, талдау, пікірталастар / дебаттар өткізу);

- терминология мен тіркестерді қосқанда, оқытуға және қолданар алдында лексика;

Студенттерді барлық төрт тілдік дағдыларды әр түрлі комбинацияларда қолдануға шақыру (мысалы, тыңдау - сөйлеу, оқу - сөйлеу, тыңдау - жазу);

- студенттерге бай тілдік мазмұнын бере отырып, зерттеу диалогын жүргізуге шақыру (мысалы, дәйекті талқылау үшін);

- тілге қатысты оқыту дағдыларын үйрету (мысалы, түсіндіру сұрақтары және т.б.);

- сыни ойлауға мотивация;

- сабақтың басында тіл мәселесін бекіту және сабақ соңында үлгерімді талқылау.

«Көркем шығарма» пәні бойынша оқу бағдарламасы шеңберіндегі оқыту міндеттері үш бағытқа бөлінген

1-бөлім: идеяларды зерттеу және дамыту.

2-бөлім: құру және өндіріс.

3-бөлім: Тұсаукесер, талдау және бағалау.

1-бөлім студенттерге 2-бөлімде сипатталған бейнелеу өнері саласындағы өз жұмысын құруды жоспарлауға және дайындауға қажетті білім, түсінік және дағдыларды ұсынады, 3-бөлімде бейнелеу өнеріндегі идеяларды ұсынуға, олардың және басқалардың жұмыстарына шолу жасалады.

Келесі бөлімдер шеберлік деңгейіне немесе тақырыпқа, білімге немесе түсінікке байланысты бөлімдерге бөлінеді. Сабаққа байланысты әртүрлі үміттерді білдіретін бөлімдер оқу мақсаттарын құрайды. Оқыту мақсаттары әр бөлім бойынша прогресті көрсетеді, бұл мұғалімдерге жоспарлау мен бағалауға, оқушылармен келесі қадамдарды талқылауға мүмкіндік береді.

Бағдарламаның жалпы мақсаты - оқушылардың шығармашылық қабілеттерін, көркем мәдениеті мен көркемдік-эстетикалық сезімдерін дамыту. «Көркем шығарма» пәнінің оқу бағдарламасының негізіндегі маңызды қағидат - орта мектептердің білім беру бағдарламасының спиральды құрылысының принципі.

Спиральды білім беру бағдарламасы Джером Брунердің Білім беру процесінде ұсынған білім теориясына негізделген. Ол тіпті ең күрделі материалды дұрыс ұйымдастырылған және ұсынылған болса, оны кішкентай балалар да түсінеді деп сенді.

Брунер адамның танымы салыстырмалы түрде үш кіші сатыдан өтеді деп болжам жасады:

- ойын (тәжірибе негізінде оқыту);

- тамаша (суреттер мен суреттер арқылы оқу);

- символдық (сөздер мен сандар арқылы оқу); спиральды білім беру бағдарламасын әзірлеудің ақпараттық негізі болып табылады.

Брунердің ойынша, спиральды білім беру бағдарламасының негізгі белгілері:

Студент оқу барысында тақырыпты бірнеше рет қайта қарайды;

- Тақырыптың күрделілігі әр қайталанған сайын жоғарылайды;

- Жаңа оқыту ескі оқумен байланысты және ескі ақпаратпен үйлеседі.

Спиральды оқу бағдарламасына байланысты оның артықшылықтары:

- оқушы тақырыпты қайталаған сайын ақпарат қайталады және есте сақталады;
- спиральды білім беру бағдарламасы қарапайым идеялардан күрделі идеяларға логикалық ауысуға мүмкіндік береді;

Студенттер білімін оқу бағдарламасының немесе білім беру бағдарламасының келесі бөлімдерінде қолдана алады.

«Көркем шығарма» пәнінің оқу жоспары студенттердің сыныптан сыныпқа ауысуы кезінде білім мен тұжырымдамаларды қайта тексерумен бағдарламаны құрудың спиральды қағидасының моделіне негізделген.

Әдебиеттер тізімі:

1. Әлімова А.Қ. Интербелсенді оқыту әдістемесін мектепте қолдану. Оқу құралы / «Назарбаев зияткерлік мектептері» ДББҰ Педагогикалық шеберлік орталығы, 2014. – 188 б.
2. Жалпы білім беретін мектеп мұғалімдеріне арналған критериялы бағалау басшылығы. Әдістемелік құрал. – Астана: «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ, Педагогикалық шеберлік орталығы, екінші басылым, 2016. – 38 б.
3. Көркем еңбек. Білім беру мазмұнын жаңарту аясында бастауыш сыныптарға арналған оқу бағдарламасы. –Астана, «Назарбаев зияткерлік мектептері» ДББҰ, Ы.Алтынсарин ат. Ұлттық білім беру Академиясы, 2016. – 58 б.
4. Мұғалімге арналған әдістемелік нұсқау. Әдістемелік құрал. –Астана: «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ, Педагогикалық шеберлік орталығы, екінші басылым, 2015. – 41 б.
5. Мұғалімге арналған үлестірме материал. Әдістемелік құрал. –Астана: «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ, Педагогикалық шеберлік орталығы, екінші басылым, 2015. – 52 б.
6. Мұғалімдердің біліктілігін арттыру бағдарламасы. Әдістемелік құрал. –Астана: «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ, Педагогикалық шеберлік орталығы, екінші басылым, 2015. – 23 б.
7. Орта білім мазмұнын Назарбаев Зияткерлік мектептері тәжірибесі негізінде жаңарту. Әдістемелік құрал. –Астана: Ы.Алтынсарин атын. Ұлттық білім академиясы, 2004. – 218 б.

УДК 78.041

THE COLLOCATIONS IN THE SONG LYRICS BY ADELE AND ED SHEERAN

Serikova A.K.

Scientific director : M.I. Kudritskaya Candidate of Ped. Sciences
Kostanay State Pedagogical University n.a. O.Sultangazin

Abstract. The majority of modern song lyrics are written in accordance with the requirements of a speech culture. Moreover, we must admit that very often there are collocations in the lyrics. In this paper, we examine the theoretical issues of Collocations in Modern English and analysis of use of Collocations in the song lyrics by Adele and Ed Sheeran.

This paper describes general information about nature, structure and semantic issues of Collocations and analysis about using of Collocations in the song lyrics by Adele and Ed Sheeran and its functions.

The paper draws the analysis result shows that (1) Nowadays, there are a lot of songs with different kinds of collocations; (2) the song lyrics by famous singers such as Adele and Ed Sheeran consist a lot of collocations, which has different meanings.

Аннотация. Большинство современных текстов песен написаны в соответствии с требованиями культуры речи. Кроме того, мы должны признать, что очень часто в лирике встречаются словосочетания. В этой статье мы рассмотрим теоретические проблемы словосочетаний в современном английском и анализ использования словосочетаний в текстах песен Адель и Эд Ширан.

Эта статья описывает общую информацию о природе, структуре и семантических проблемах Collocations и анализ использования словосочетаний в текстах песен Адель и Эд Ширан и их функциях.

В статье приведены результаты анализа, показывающие, что (1) в настоящее время существует множество песен с разными видами словосочетаний; (2) тексты